

פרטיכל מס. 2/2

מישיבת ועדת הכספים

ביום ג', ד' באב תש"י - 18.7.50

מהשתתפות

חברי ועדת העבודה וועדת הכלכלה.

נוכחים:

- היו"ר ד. צ. פנקס
- ש. לביא
- א. בן-אליעזר
- א. רקנטי
- י. רוקח
- ח. לנדו
- מ. בדר
- א. חושי
- ד"ר בדר
- ד"ר סנה
- י. אפרתי
- פ. נפתלי
- א. גולדרט
- ד"ר גרנות
- א. הרצפלד
- ש. גורן
- א. בהיר
- מ. ארם
- נ. הרפז
- ה. פרדר
- ש. דיין

מוזמנים:

- שר האוצר א. קפלן
- מ. הלפרין - משרד החקלאות
- י. פינקלשטיין - משרד העבודה.

סדר היום:

א. חקציב הפיחות.

הישיבה נפתחה בשעה 09:15.

= = = =

א. תקציב הפיתוח (המשך):

הינ'ר ד. צ. פנקס:
אני מצטער ע"כ שאחדים מחברי ועדת הכלכלה לא יכלו להשתתף אתמול בישיבה. לא היה באפשרותי לדחות את הדיון הזה, כי לפנינו עומד תאריך שבו התחייבנו להביא את תקציב אפואתא הפיתוח לכנסת. שמענו הרצאה על בנייה לעולים בהתישבות ובמושבות, בנקודות החדשות וסביב הערים. כן שמענו על הלואות לרשויות המקומיות, ופירוט על סכומים אחדים.

מ. בדר:
היות והסכום המופיע כאן לעלית הנוער הוצא כבר למעשה, אני מציע להיענות לפניח עלית הנוער ולתת לה הלואה של עוד 250,000 ל"י.

הינ'ר ד. צ. פנקס:
על כך נחליט בזמן המחאים. כרגע ירצה מר פינקלשטיין על שכון עולים וכו'.

י. פינקלשטיין:
אני חייב לחקן נקודה אחת בדברי מאתמוט. בחשובה לשאלה, כמה בתים ניבנו מחוץ הסכימה של 45,000, עניתי שניבנו 5,000 ביה, ושיושבות משפחות בלמעלה מ-3,000 יחידות דיור. המספר הנכון של יחידות הדיור שניבנו הוא 7,000, ול-6,000 יחידות כבר נכנסו; האחרים נמצאים בשלב של בניסה.

ד"ר גרנות שאל, מה עמדת משרד העבודה בענין הבנייה, אם היא תיעשה ע"י המשרד או ע"י "עמידר". הייתי מעדיף ששר האוצר ישיב לשאלה זו, כי עמדת משרד העבודה ידועה.

למרות זאת שאתמול מסרתי כמה פרטים על הבנייה לעולים, רצוי שהועדה, בשלב מסוים של דיוניה, תשמע הרצאת דברים מקיפה על פרשה זו, ותקבל תמונה מלאה של כל הבעיות הנוגעות לענין זה. אינני מציע שהדיון בשאלה זו יהיה דרך אגב.

לפני ששר האוצר ממשיך בדבריו על תקציב הפיתוח, הייתי רוצה להעיר על ההלואות לרשויות המקומיות ועל העבודות הצבוריות של הממשלה. בתקציב זה נרשם בסעיף של ההלואות לרשויות המקומיות סכום של ששה מיליון ל"י; כנראה שמיליון וחצי ל"י מחוץ סכום זה, יינתנו באמצעות המלווה האמריקאי, ע"י ציוד למטרות מוניציפליות. ללומר שנשאר סכום של ארבעה וחצי מיליון ל"י לעבודות צבוריות, במסגרת הזאת. משרד העבודה היה היוזם בענינים אלה, לגבי עבודות בהתאמה עם משרד הפנים ומשרד האוצר, שנקודת הכובד שלה היא בעודד הקליטה במקומות שנקלטו בהם עולים, ומתן אפשרות של תעסוקה. לא התעלמנו מן הצורך לשים את הדגש על הפקת התועלת המכסימלית מן ההשקעות. השתדלנו לכוון את העבודות כך, שגם אם ערכן מבחינת התעסוקה היה חולף, תהיה מהן תועלת מכסימלית.

כן השתדלנו להעניק לאותם המקומות ערכים מוניציפליים, לפיתוח המקומות בשטחים שונים..

אמנם כבישים מהווים הזדמנות טובה לתעסוקה, אבל העדפנו לבנות לא כבישים רגילים, אלא כבישים המגדילים את הפיתוח, וכבישים באיזורי תעשייה, על פני רחובות במקומות שבהם יושבים כבר. דאגנו כמובן לביוב וניקוז למבנים למטרות תעשייה. מספר מקומות הקימו מבנים להשכרה לבעלי תעשייה מהעולים שבאו מהחוץ, או השתכנו באותו מקום. בכוח זה נחתזו מקומות רבים, כדי קליטת מאות משפחות. מקומות רבים הראו אינציאטיבה גדולה בענין זה. דאגנו לכך שאותם האמצעים שאנו משקיעים יביאו תועלת רגעית ותועלת לעתיד, לביסוס ולעיצוב ערכים.

שאלת המים היא שאלה כאובה. במקומות רבים לא היו מים לשתייה ולתעשייה. מביב פעולת השכון שהביאה עמה תוספת של אוכלוסיה באיזורים שונים, אאינו שאם נרצה להישען על הישובים הקיימים באיזורים אלה בשאלת אספקת המים, נהיה מוכרחים לאפשר הלואות, כדי להרחיב את מסגרת מקורות המים, גם לצרכים הקיימים השוטפים, וגם לצרכי הרחבה.

בשנה שעברה, בהתחלת הפעולה, ניצלנו את האפשרויות הקיימות בקשר לאספקת מים. אולם בתוך הפעולות שבמסגרת ההלואות לרשויות המקומיות אנו מקדישים כעת לפתרון בעיית המים אמצעים ניכרים, באופן יחסי להלואות שנותנים לרשויות המקומיות.

בעקבות הרחבת הישובים ומקומות מסוימים, בא גידול ניכר במספר הילדים, והמחנך בבתי הספר היה גדול. החשובה לבעייה זו היא בהקמת מבנים לבתי ספר לילדים בשכונות הנוספות. המבנים המוקמים לצרכי דיור אינם מספיקים למטרה זו. בשנה שעברה הוקדש סכום ניכר - מיליון ורבע ל"י - למיבנים כאלה, אולם הסכום לא הוצא. לפי שעה, עד שהענינים הקשורים בתקציב החנוך ייפתרו, איננו רוצים להפסיד את הזמן, ואנו רוצים להשתמש בסכומים מתוך ההלואות לרשויות המקומיות להקמת מיבנים באותם המקומות שבעייה זו היא חריפה בהם ביותר. אין זה בא להכביד על דברים מקבילים כגון בריאות, מיבנים לתעשייה, לפיתוח התעשייה, ולעבודות מים.

הסכומים שהכוונה להעמידם לצורך עבודות צבוריות בתחומי הגופים המוניציפליים, שמספרם נחרבה בינתיים, והתפשט באופן ניכר על פני הסקטור החקלאי, הן צמושבות הקטנות והן במועצות האיזורים, יהיו לא רק לצרכי תעסוקה, אלא גם לצרכי יוצאו, אגב מתן חשובה לבעיית התעסוקה, לענינים בעלי ערך לפיתוח וקידום המקום או האיזור, אם זה בצורת כבישים לתבור, מציאות אם למיבנים תעשייתיים, ואם לפיתוח מים, לשאלות ביוב, לבתי-ספר וכו'. כל הדברים האלה הם במסגרת הפעולה של ההלואות לרשויות המקומיות. כאן נכללות גם מספר חברות העוסקות בפיתוח ובבנין, ברדיוס זה או אחר, כגון רסקו, ועוד. ברור ששיטת מסירת ההלואות לחברות אלו תהיה קצת שונה, ותיעשה לא באופן ישיר ע"י האוצר, אלא דרך מוסדות כספיים.

קשה להגיד ברוגע זה אם הסכומים המוקדשים למטרות אלו יהיה בהם כדי לספק את כל המטרות. מידת ההספק חלויה בהרבה בכושר הביצוע ובכוחות המקצועיים. הלואות אלו מספקות פחות או יותר, בשים לב ליחידות מתקציב הפיתוח הקודם. אולם, בשים לב לעובדה שאנו נמצאים בראשית העבודה, יתכן שזה אינו מספק ביותר. אתמול רמזתי על פירוק מחנות העולים ופיזור אלפי משפחות ברחבי הארץ, משפחות עללים אשר חיכנסנה למעגל המים, לפני שחיכנסנה למקומות בנויים. עי"כ תשחרר הסוכנות מהעומס הבלתי הגיוני של החזקת אנשים במחנות באפס מעשה.

אנו רוצים לפזר רבבות ידיים עובדות
נוספות למקומות שונים, לרכזים, כדי לפתח את מרחבי הארץ, בגליל
ובנגב. ברצוננו לשלב כמה אלמנטים של מקורות בכסף, בעבודה וכו'.
עם זה, ברצוננו לקיים רציפות של ~~פעילות~~ מעשי פיתוח ותעסוקה באיזורים
נוחים יותר. יתכן שהדברים לא יצטרפו מבחינת הסכום. יתכן שיהיה
צורך לחזק את המסגרת, באמצעים נוספים אשר אולי אינם ניתנים להגדרה
באופן נכון, באשר מחגלה שלא כל הפיתוח יכול להיות מחושב ומחוכנן.
הפיתוח חלוי בגורמים שונים, בטיב האנשים, בכושר האינצ'יטיבה
שהם מגלים וכו'. במקרה אחד מחגלה שמקורות שלא נלקחו בחשבון
נוצרו ע"י האנשים, בכוח האינצ'יטיבה שלהם; לעומת זאת, ישנם
מקרים שהאנשים אינם מגלים כוחות רבים, ואז העבודה נעשית בקצב אחר
אפשר לומר משהו באופן סכימטי, אולם נדמה לי שמוטב להשאיר את
הפירוט, בגבול האמצעים, למציאות. אני מעדיף לראות איך דברים
מתפתחים. כתוצאה מהתפתחות ~~ועלוליה~~ להיות סכומים מספקים פחות
או מספקים יותר, ועלול הדגש להיות מועבר לפעולות מסוימות, לאו
דוקא לפי מה שתוכנן מלכתחילה. יש להניח חופש פעולה מסוים,
במעבר בין פעולה לפעולה. אם ועדת הכספים תרצה לדון ולאשר את כל
הפעולות מראש, לפי סכימה ערוכה מראש, יהיה זה בנגוד לאינטרסים
של הרשויות המקומיות.

אני סבור שעל פי הבאורים המעטים
שנתתי כאן, ועל פי הדברים שמוכמו למעשה לחקופה הקרובה שאנו מסימים
אותה בגבולות של שלושה חדשים, הוכל הועדה להיזכר שהפעולות
מתקיימות על פי קוים שאני משוכנע שהועדה תוכל לסמוך את ידי עליהם,
כי הם הולכים בקו של פיתוח יסודי ורציני של הארץ, כדי לחפוס אגב
מעשה כמה וכמה דברים מבריעים בארץ, שיש בהם חשיבות לחיזוק וביסוס
הכלכלה.

אציר אי-אלו הערות לגבי הסעיף של
עבודות צבוריות וכו'. בסעיף זה רשום סכום של שלושה מיליון ל"י.
ענין הכבישים אינו רק ענין של תעסוקה, אם כי הוא מהווה הסדמנות
גדולה לתעסוקה. אולם, אילו היינו מתעלמים מהצורך בתעסוקה,
והיינו רואים רק את צורכי הארץ בהתפתחותה, הרי אולי לא היה מקום
לסכום כה גדול לכבישים, אבל מנימוקים של תעבודה וחיבור בין
חלקי הארץ השונים, וכן מנימוקי בטחון, מנימוקים כלכליים ומנימוקים
של מניעת תאונות, יש הצדקה לפעולה רבה בשטח זה. אם יש צורך
לקרב את חלקי הארץ זה לזה, על מנה לאפשר לאנשים להעביר חומרי-
בנין, חומרי גלם ותוצרת, הרי יש לעשות הרבה בענין הכבישים.
אנו משתדלים לשלב את פרשת הכבישים, גם מנימוקים כלכליים וגם
מנימוקי תעסוקה, ~~בשם~~ ~~לפ~~ במעשה האחר, ~~צאצא~~ בשכונן ובבנייה,
כדי לא ליצור רבוי עבודה במקומות מסוימים, וכדי לא לפסוח על
מקומות אחרים, אלא לאזן את התעסוקה. אנו משלבים את הפעולות
הללו, פעולות השכונן ופעולות העבודות הצבוריות בתחום המוניציפלי
וההתיישבותי, וכן גם יתר פעולות התקלאות והתעסוקה, כדי שכולן
תפעלנה כהלכה. דברים אלה נעשים ברשות המחלקה לעבודות צבוריות.

אחמול עניתי ברפרוף לשאלת אחד מחברי
הועדה בענין ההכרזות. אם תהיה שיחה בשיטת מסדת העבודות, יהיה
מענין לשוחח ע"כ. אינני רוצה לגזול את הזמן עכשו כדי לדון
בענין זה.

לא תמיד הקילומטרג' הוא המודד שלנו
בעניני כבישים. יש ענינים של חיקון כבישים קיימים, ותוספת
כבישים חדשים, בהתאם להתפתחות.

שר האוצר א. קפלן:
לכבישים שהיו קיימים, נצטרף כביש
נתניה-חל אביב, שיימשך עד תדרה.
כן נצטרף כביש צדדי סובה-עין כרם; כביש מנרה-עין גב, כביש
פלוג'ה-באר שבע, ועוד כבישים חלקיים עד אילת, וכביש בית-ג' וברין.

י. פינקלשטיין:
אני מוכן למסור רשימה של הכבישים החדשים בעלי החשיבות הגדולה שהוקמו במשך שתי השנים האחרונות. הכביש טובה-עין כרם פותח דרך לירושלים.

הינדל ד. צ. פנקס:
הגיע לידי נייר שיצא מהאגף לעבודות צבוריות לשירותים טכניים. זוהי הזמנה לישיבה שבה נידונו ענייני כבישים. ברשימה המוזמנים ישנם משרדים שונים, וגם סולל בונה. אם סולל-בונה הוא קבלן, איך הוא יכול להיות מוזמן להחייצות כזאת?

י. פינקלשטיין:
שאלה זו מחייבת אותי להודיע מה היא הועדה הנידונה. בשנה שעברה החליטה הממשלה להקים ועדה שתהיה סמכות עליונה לענייני כבישים בארץ. אקרא את הרכב הועדה וסמכויותיה. (קורא). מאז מהווה ועדה זו גוף מוסמך לענייני כבישים בארץ. סולל-בונה אינו משתתף בוועדה; כאן ישנו דבר מקרי. צורף כמשקיף לוועדה מר גבעון, מנהל אגף השכון. מר גבעון היה בשעתו בין מנהלי סולל בונה, והקריאה אליו הופנתה לשם.

בשנה שעברה ניבנו כמה כבישי גישה, והשנה יש חכניה לספר גדול של כבישים כאלה, בסכום של $3/4$ מיליון ל"י בצירופים שונים; מזה חלק מתכסה מחקציב הפיתוח. הרשימה נקבעת בתור הצעה, ע"י ועדת משנה בהרכב של המחלקה לעבודות צבוריות, ב"כ הסוכנות היהודית והקק"ל, וב"כ המועצות האיזוריות. ועדה זו קובעת לאיזה כבישים יש דין קדימה, ומי משתתף בהוצאות, ובאיזו מידה. הממשלה משתתפת בחקציב הכבישים האלה ב-30% - 25% מן ההוצאות. המוסדות המישיבים משתתפים גם בגבולות אלה, והמועצות האיזוריות המסתייעות ע"י רשת ההלאות, משתתפות אף הן.

מנימוקי בטחון, יש כבישים שמקבלים זכות קדימה. אם ישוב עלול להיות מנותק מישובים אחרים, ונוצרת ע"כ בעייה בטחונית, הרי הדבר הראשון שצריך לעשות, הוא לבטל את הניתוח ע"י כביש-גישה. הישוב נוסף הוא, אם הניתוח הוא ארוך או קצר. הניתוח הקצר יכול להכות יותר מהניתוח הארוך. אח"כ באים בחשבון נימוקים של שילוב גורמים ופעולות. כן מביאים בחשבון את השתתפות המקום, ואת מספר הנקודות שבביש יכול לחבר.

לכוונה הבאורים הנ"ל, היתה לתת תמונה ברורה ושלמה מן המצב. רשת הכבישים בעבודות הצבוריות נעשית בהתאמה לפיזור האוכלוסיה וביסוסה במקומות מרוחקים, בהתחשב עם הישובים המרוחקים ובאינטרסים החקלאיים או העירוניים. הדברים נעשים בהבחנה, באיזון ההתפתחות בארץ בין החלקים השונים, ובמאמץ לספק כמה צרכים בבח-אחת.

ש. לביא:
סומנו שני דברים, חקלאות וחעשיה, ואני מציע לדון בהם.

י. אפרתי:
אני מציע לסיים את הויכוח בענין זה; מדובר בענין כלכלי חשוב, ויש לסכם אותו.

הינדל ד. צ. פנקס:
אני מציע שנשמע את הערות שר האוצר בשאלות שפינקלשטיין לא השיב עליהן, כגון, בענין "עמידר".

אינני רוצה לחזור על הדברים שנאמרו בכנסת, כי אם להוסיף כמה פרטים מנקודת מבט ההוצאה לפועל. נמצא פה חיים הלפרין, ותוכלו לשמוע ממנו פרטים נוספים, אם תרצו.

בסעיף הראשון, 3 מיליון ל"י דרך הסוכנות היהודית, מדובר על קליטת העולים והקמת נקודות חדשות. קליטת העולים בהתישבות נעשית בצורות שונות: משקים קיימים מקבלים חברים נוספים; אנו משתדלים להגדיל ולהרחיב נקודות קיימות, ע"י חוספת מתישבים. הממשלה משתתפת בפעולה זו קודם כל ע"י שכונ. במידה שזה שייך לקבוצים, הרי הבעייה העקרית היא השכונ. במושבים אקטיוויים ובמושבות אי-אפשר להסתפק בשכונ, כי שם צריך לתת מינימום של ציוד משקי. עובדה תכנית די מפורטת, שהסתכמה מצדנו ב-3 מיליון ל"י, המהווים חלק מסכום יותר גדול. יחד עם זה, עומדת שאלת הקמת נקודות חדשות לגמרי. רצינו להשתתף בנסיון להקים ישובי פלחה; אולם, הבעייה כאן אינה ברצון הממשלה, אלא ברצון המתישבים. לא כ"כ קל להתאים עולה חדש למשק פלחה. אם ישנה ועדה מוסמכת בעניני חקלאות, היא תוכל לשמוע פרטים ע"כ. העולים החדשים המראים לפעמים רצון רב להקים משק עזר, אינם מעוניינים ללכת לעבודה חקלאית פשוטה, לפלחה. כנראה שדרוש כאן יותר נסיון, וכן גם יותר נכונות.

עומדת השאלה, איך ניתן את ההלוואה הזאת. במקטור הקבוצי השאלה פשוטה, כי יש נושא שיוכל לקבל את ההלוואה, ועומדת שם רק שאלת הבטחונות. בקשר לפרטים ולקואופרטיבים העניין יותר קשה, כי יש לנו עסק עם המתישב, והנקודה איננה מוכנה להיות אחראית בעד ההלוואה למתישב בודד. הסוכנות היהודית מוכנה לקבל אחריות מלאה, במידה שמוסיפים מתישבים למשק קיים. אולם הסוכנות מציעה את אותו הסידור שהזכרתי אחמול בנוגע לבניינים, בקשר לנקודות חדשות, כלומר, שהסוכנות תיחשב לסוכן; הסוכנות תגבה את החשלושים, ולנו תהיה זכות קדימה לתוצאות הגבייה כלפי המוסדות המתישבים; אנו "פארי פסו" עם עוד הלואות, ביחוד הלואות חוץ. האוצר קובע את תנאי ההתקשרות, יחד עם הסוכנות; החוזים ייעשו ע"י הסוכנות היהודית. הסוכנות מוכנה לשאת בהפסד, במקרה שישלמו רק לנו (אלקטרוניקס) אחרים, אולם, היא אינה מוכנה לקבל על עצמה אחריות במקרה שלא ישלמו גם לנו.

בכל משק יש כ-40% השקעות של אחרים. הקק"ל בעצמה משקיעה 37 1/2%. הסוכנות דורשת שלא נהפוך את ההלוואות האלו להלוואה ישירה כלפיה. תנאי החשלוש הם לפי שטרי מקרקעין; אצאצא החשלוש ייעשה ב-15 שנה. בכסף זה יש קצת מהמלווה האמקיקאי. אם אנו לא נקציב את ההלוואות האלו, הפעולה תחעכב, כי הסוכנות נשארה כמעט ללא פחטה.

המשק הקבוצי הושב לקלוט השנה 4000 יחידות. המשק המושבי והמושבתי - 3000 יחידות. בהסתמך על האישור הזמני של הועדה, מסרתי לסוכנות 750,000 ל"י. הסברתי כבר בישיבה קודמת לוועדת הכספים שחלק גדול מן העבודות תלוי במידה רבה בעונה, וביחוד בחקלאות, בשכונ ובעבודות הצבוריות. אם נדחה עכשו את הדברים שהסוכנות עושה, נצטרך לחכות חצי שנה או שנה. לכן בקשתי את הועדה לאפשר לי להמשיך את ההקצבות, כדי שלא נפסיד את העונה. בשכונ אחרים חוזים לחתימה בקשר ל-30,000 יחידות. אני מתכוון להעביר השבוע סכומים נוספים, כדי לא לעכב את הפעולה.

הקליטה, ביחוד במשק הותיק, אולם לא רק במשק הותיק, אינה יכולה להיעשות רק ע"י הסכומים שהזכרתי קודם. באופן ישיר אנו נותנים לקבוצ רק 300 ל"י ליחידת דיור; סכום זה הוא רחוק מלהיות התקציב הנחוץ.

תוכלו לראות בעמוד 4 שורה של פעולות להרחבת הייצור ויכולת הקליטה במשק הקיים. למפעלי ההשקאה רשו"מ אצלנו סכום של 1,600,000 ל"י. התכנית שהוצגה לפנינו היתה יותר רחבה, והיתה צריכה לעלות ב-2,200,000 ל"י, מצדנו. התכנית כולה צולה ב-6 מיליון ל"י. אמרנו שהשנה נסתפק ב-1,600,000 ל"י. יש כאן הלואות שכבר ניתנם, לגופים האיזוריים או ל"מקורות", במידה שהיא בעלת מפעל המים. שאלו אותי אם יש התאמה בין תכנית זו לבין תכנית 4 השנים, שאנו מעבדים. כשעבדנו את התכנית הזאת, איחדנו את כל הגופים, כדי שתהיה התאמה בין ההוצאות השנה לבין הקוים הכלליים שסומנו בתכנית הכוללת, שעליה עוד נמשך הבירור.

סעיף שני הוא 450,000 ל"י, השתתפות במשקי עזר, במושבות, ביישובים נטושים וע"י הערים. בתקציב הרגיל יש ג"כ סכום מסוים ליישובים חדשים. מצדנו ניתן ליישובים אלה למשקי עזר 700,000 ל"י. גם כאן, ישנה השתתפות של הבנקים. אני מקווה שפרוצס זה של הקמת משקי עזר יימשך. לחלק מהמטושים כאן יש נסיון בשטח זה, ובדרך כלל לא הפסידו מעניין זה. עד עתה, הרצון לשלם אצל אנשים אלה בעלי משקי העזר הוא חזק מאד, ואם הם אינם משלמים, הרי זה באמת בגלל אסון. מוטב לא לתח לאנשים זמן רב, ושהם יידעו שהם צריכים לשלם. משק עזר נותן יבול אדרי שלושה חדשים. כמובן, אנו נותנים להם זמן מסוים, עד שהם מתחילים להחבסם. בנוגע למשקים הצעירים יהיה קונסורציום של בנקים. בנוגע למשקי עזר יש קונסורציום של מסוכנות היהודית, הממשלה וקופת המלווה. איננו רוצים לפצל את הדברים, כי כוחו של מפעל כזה הוא בריכוזו. אנו מחפשים דרך כדי לשחף קופות מלווה אחרות.

הסעיף למשק ההדרים והמשתלות קשור ברצוננו להרחיב את הנטיעות בארץ. בעלי הכרמים באו בחביעות, והחלטנו להעמיד לא 5,000 דונם לקרמים. בס"ה מדובר על 30 - 20 אלף דונם למטעים. אין החלטה בעניין זה, כי איננו נותנים כסף לאיש בודד. אם יהיה צורך, נשתתף גם בהלואות; לעת עתה אין אנו נותנים, כי לא פנו אלינו בעניין זה. יש לנו צרות בעניין הקרקע. בתיאוריה יש לנו קרקע במידה רבה, אולם, כשאנו רוצים להקציב קרקע, כל אחד טוען. ההלואות לכרמים מכוונות רק לייצוא.

אני סבור שלא ינצלו השנה את ה-600,000 ל"י לבנין שווקים הקלאיים בערים. אני סבור שאנו צריכים לתת רק חלק מהכסף הדרוש למטרה זו, ולא את כולו; מספיק אם ניתן 50%. מתנהל בירור שאינו מסתיים מחוסר זמן, מי יהיה נושא המפעל הזה.

אינו יסנו סעיף הלואות לפיתוח לכפר הערבי. המדובר/הדא באנשים הנמצאים בארץ, שאנו רוצים להעבירם ממקום למקום, כי זה נעשה מרכוש הנפקדים. בעיות אלו אינן פשוטות, ואינן תלויות בענינים כספיים. התנהלה תעמולה עצומה נגד העברת ערבים.

סעיפים אלה שהפכתי נותנים בסיכום 7,050,000 ל"י. לזה מתוסף סכום של 4,300,000 ל"י מהמלווה האמריקאי, ועוד סכומים קטנים. בס"ה מ"ג"ע הסכום ל-12,300,000 ל"י. מזה אני מוריד מיליון אחד שלא השתמשנו בו בשנה הקודמת, כל שאח"כ שהס"ה הוא 11,300,000 ל"י.

התקציב התקלאי ב"ל, אם נוסף את השכונ, מגיע ל-23 - 22 מיליון ל"י. לזה מצטרפת הקק"ל בצורה ממשית, ובצורה חשלום בעד קרקעות שמכרנו לה, והסוכנות - 30 מיליון ל"י. נסינו לחשב כמה כסף נשקיע בשש חדשים הראשונים של שנה תקציבית זו, והגענו ל-20 מיליון ל"י. כנראה שנשקיע

ביחד עם השכון 40 מיליון ל"י, אם אני מדבר על מספר זהיר.

אנו נותנים שכונ רק לעולים. במידה שאנו נותנים לדברים העלולים לחזק את הייצוא ולאפשר את הקליטה הקטנה, אנו נותנים לישובים הותיקים.

י. אפרתי: דברנו פעם על העשיה הקלאית. האם זה נכנס בתקציב התעשייה? אינני רואה את הסכום בתקציב התקלאות.

ש. לביא: חסר דבר חשוב מאד, לימוד התקלאות. איננו יכולים להבר על תכנית לשנה אחת בתקלאות, בלי להביא בחשבון גם את התכנית לארבע שנים. אני חושב שיש תכנית טובה מצד המשרד לתקלאות, שאינה תלויה רק בכיס ורק בתכניתיות. בתקלאות, תלויה התכנית ראשית כל באנשים הצריכים להגשימה. גם אם התכנית אינה טובה, אנשים טובים יכולים למלא את ההכנסה ע"י עבודה אינטנסיבית, ולהיפך. יכול להיות שמשקי העזר מצליחים, אולם, אין פרספקטיבה שהתכנית כולה תצליח, כי האנשים אינם יודעים לעבוד, ולכן גם אינם אוהבים את העבודה. עבודה תקלאית בלי אהבה ורצון טוב אינה יכולה להצליח. עשו טוב שהכינו תכנית במספרים של מינימום; אולם התכנית יכולה להצליח יותר אם יהיו אנשים שידעו לעבוד באינטנסיביות. אני מחשיב מאד חוות תקלאיות ללימוד התקלאות. הצעתי פעם בכתב הצעה להקים 10 חוות תקלאיות. ביחוד בצבא התלהבו מרעיון זה. נבחרה ועדה שהכינה תכנית לחוות כאלו, וחישבה שכל חווה צריכה לעלות 400,000 ל"י. הצעתי 10 חוות בכל פינות הארץ, ובאקלימים שונים. אולם, מאין נקח את הכסף?

ישנו בתקציב סעיף אשר במשך ארבע שנים רוצים להקדיש לו 17 מיליון ל"י - יעוד. השנה רוצים להקדיש לייעוד 1,600,000 ל"י. מסכום זה אני מציע להקים ארבע חוות שבכל אחת ממנה ילמדו 600 תלמיד. במשך שנתיים יהיו בהן 2,400 מחלמדים. כמובן, יהיה צורך גם בהשקע שנתי, כי יהיו בהן מורים, ותהינה הוצאות שוטפות שונות. אולם, חווה כזו נותנת תוצרת ונושאת את עצמה ב-70% - 60%. אם שר האוצר חושב שלא תהיה אפשרות לוותר על הייעוד, אציע להוסיף 1,600,000 ל"י להקמת חוות אלו. זה ישתלם. אם לא יסכימו לארבע חוות, אציע שתיים, בסכום של 800,000 ל"י, כדי לקדם את התקלאות. יש לגשת במרץ לענין זה.

אינני מסתפק בסכום של 150,000 ל"י לגידול צאן ובהמות עבודה. אין די חלב ובשר; לעומת זאת, יש לנו 20,000 יחידות מזון שגדלות פרא, וגדלים קוצים, ויש סכנה לשריפות. 20,000 יחידות מזון, פירושו שני מיליון ל"י ההולכים לאיבוד כל שנה. הרבה יותר טוב לקנות כבשים רבים. דברתי עם אגודת הרועים; יש כעת אפשרות לקנות 3 כבשים במספר רב. חלב הכבשים הוא השמן ביותר. יאכלו הכבשים את יחידות המזון, ויהיה לנו חלב ובשר. כבשה עולה 20 ל"י. כשהיו הערבים בארץ היו מיליון כבשים; כיום יש רק 60,000. צריך לקנות השנה לפחות 100,000 כבשים בשני מיליון ל"י.

ובכן, אני מציע להקים ארבע חוות לימוד ב-1,600,000 ל"י, ולקנות 100,000 כבשים בשני מיליון ל"י.

ג. הרפז: בתקציב הפיתוח יש סכום של 100,000 ל"י לנטיעה חדשה של הדורים אשתאאל ולמשתלות. אם אנו מוכנים לעודד את הנטיעה החדשה, ויש אפשרות לכך, באיזה מקומות אפשר יהיה להשיג את העודד הזה, כך שאפשר יהיה לנטוע פרדסים במידה גדולה? זה נחוץ לתעמוקה, ויביא מטבע קשה.

ההוצאה לדבר זה היא רק בשליש במטבע קשה. מטעמים כלכליים חשובים ומטעמי תעסוקה, יש צורך לפתח את הענף הזה, ונדמה לי שסעיף זה אינו מודגש בתקציב הפיתוח.

מ. ארם: כמה נקודות יקימו במשך השנה, ובאיזו מידה המספר מתאים לביצוע תכנית הפיתוח בשנה הראשונה? האם תכנית הפיתוח היא תכנית על הנייר או תכנית לביצוע? האם התכנית ניתנת לביצוע?

כמה אנשים יעברו לחקלאות מלבד הקליטה בקבוצים ובקבוצות? כמה יעברו לחקלאות בכל הסוגים של ההתישבות?

מה פירוש 200,000 ל"י לכפר הערבי? אם זה תקציב של נדבות, אפשר לתת 10,000 ל"י, מבחינה סמלית. האם 200,000 ל"י יסדרו את ערביי הכפר הערבי? גידולי המשק הערבי מהווים 33% בתש"י; בשטחים מסוימים הם מהווים אחוז יוטר גדול מהמשק היהודי. אנו מעוניינים בקטניות לגרעינים, והם מהווים אחוז נכבד בשטח זה. מדוע מוצא המשק הערבי מכל הדברים האלה שצריכים להעלות את פריון המשק כולו? הפרשי המחירים שמוציאים מהערבים מגיעים ל-150,000 לשנה. הרי אפשר להגיד ש-200,000 ל"י זה סכום שאח רובו הוצאנו מהם. במקום להשריש את הפלח, אנו שולחים אותו לעיר. גם אנן וגם הם איננו מעוניינים בזה. איני מדבר עכשו מבחינה מוסרית וכו', אלא מבחינה כליתית. אני מציע הגדלת הסכום הזה, פירוטו, ושיפור המשק הערבי בכל אותם הסעיפים שבהם משפרים את המשק היהודי, לפי פרופורציה מסוימת, כדי להעמיד את המשק הערבי בדרגת המשק היהודי.

י. בוקת: מדוע אין אמורטיזציה בפיתוח? הקק"ל משלמת לממשלה, אולם אין כאן סעיף כזה. לא ראיתי במפעלי ההשקאה, בחוץ רשימת המקומות, את בת-שלמה, כפר תבור, יסוד המעלה, מחולה וראש-פיאנה, מקומות המעניינים אותי.

האם בתי הקירור הם במשקים או בערים? כל חיבה של פרי הדר נותנת לי לירה אחת במטבע זר. הפרדסנים אומרים שנתנו להם רק את החצי ממנה שנהוץ. נחוצים להם עוד סכומים, ואינני רואה אותם כאן. אני מדבר על 750,000 ל"י להשבחת הפרדסנות שאינם מופיעים כאן כלל.

אני מציע לתת הלואה של 150,000 ל"י לגידול גרעינים ללול ולרפת - 10 ל"י לדונם, באותם התנאים כמו יתר ההלואות. יגדלו גרעינים במקום לגדל משהו אחר.

מה נעשה בקשר למלחמה בכנימה השחורה? נחבקשתי להמליץ על מתן 60,000 ל"י למטרה זו.

מה בדבר הבנק לחקלאות? האם יש אפשרות לעודד את ה"אוצר לאכרים"? שר האוצר הביא הצעה להלוואות למלוננים. אני מציע להקדיש חלק מהלוואות אלו למלוננים במרכזים הכפריים.

ה. פריד: שר האוצר אמר שמסוכן להוציא 35,000,000 ל"י שטרי מקרקעין, ויש להוציא את תקציב הפתוח באופן נכון. אני מסכים לכך שאנו צריכים לדאוג בראשונה להרחבת הייצור. לדעתי הכרחי להגדיל את הסכום של 20 מיליון ל"י

המוצע בתקציב זה לחקלאות. אנו צריכים לוותר על בנינים צבוריים, למען הרחבת הייצור. אני מציע להעביר את המיליון ל"י המוצעים לבנינים צבוריים, למטרת תעשייה.

אני מבקש, בקשר עם הסכום של 3 מיליון ל"י לסוכנות, לבדוק אם הפוליטיקה שלנו לייסד מספר כה רב של נקודות חדשות היא נכונה? עלינו לדאוג ראשית לבטחון, ושנית להגדלת האספקה כדי לשפר את מאזן התשלומים. אני מבין שמגדילים את מספר הנקודות מבחינה בטחונית, אולם אינני מאמין שע"י הגדלת מספר הנקודות החדשות נגדיל את האספקה. עלינו לדאוג להרחבת הנקודות הקיימות; זה יהיה יותר זול, וישא תוצאות יותר מהירות.

מה חלקה של החקלאות הפרטית בתקציב הפיתוח לחקלאות? מתברר שההתייבות החדשה והקיימת שהיא פרטית אינה יכולה להינות בכלל מתקציב הפיתוח. אנשים שמתחילים בהתייבות צריכים להשקיע חלק גדול מאמצעיהם לצינורות וכו'; יש לדאוג להשתתפות מתאימה בסעיף זה.

אני תומך בכך שיפתחו חברה אחת - אני בעד "מקורות" - שתרכז את ענייני ההשקאה. מדוע אין עבודה יותר משותפת בין חברה מסוימת לבין הממשלה בעניין זה? יש לפתח מכשיר אחד גדול, ולא לפצל את העבודה.

שר האספקה אמר שיש להגביל את ענף הלול, כי הממשלה אינה יכולה לשלם $3\frac{1}{2}$ מיליון ל"י במטבע זר למספוא. אני מקבל את העמדה שהממשלה אינה יכולה להוציא את הסכום הזה כל שנה למספוא למספוא ללול. אני שומע שהסכום הזה מגיע אפילו ליותר. איננו יכולים להוציא סכומים כאלה. המסקנה היא שעלינו לדרוש מן המשקים לגדל גרעינים. נחוצים יותר מ-50 אלף דונם והשקעה של $2\frac{1}{2}$ מיליון ל"י למכשירים ולדברים שונים בשטח זה. צריך להופיע סעיף אשר יאפשר למשקים להתחיל בגידול זה. יש לעשות זאת. אנו מציעים שנוי שיבוטא בזה שהמשקים יחזירו לגדל גרעינים, ועלינו לתת להם הלואות כדי שיוכלו להתחיל בעבודה.

א. בהיר:
נראה לי שדיון זה, אם אנו רוצים לדון בענייני תקציב הפיתוח ברצינות, אינו מספק. נצטרף לבדוק את תיאום הסמכויות של הועדות השונות בסמט. אם הכנסת החליטה להעביר את העניין לוועדה, היא צריכה הייתה להתחיל איך להעביר.

הסכום שהוצע הוא 65 מיליון ל"י. אינני יכול להבדיל בין ההשקעות לעבודות צבוריות ושכון לבין ההשקעות לייצור. אם אנו רוצים להקים נקודה חדשה שתפקידה לייצר, עלינו לתת לה שכון. כל משק חקלאי משתדל לשמור על הפרופורציה בין ההשקעות השונות. ברצון רב הייתי רואה את תקציב הפיתוח בנוי על הגדלת הפרופורציה של ההשקעות להרחבת הייצור. אינני רואה דרך לשנות את הפרופורציה בחוך המסגרת של הסכום הנתון. אם אנו רוצים לשנות את הפרופורציה, וכדאי לנו לעשות זאת מנימוקים כלכליים, אין ברירה אחרת מאשר להגדיל את הסכום הכללי. מוטב להדפיס בשביל הרחבת הייצור מאשר בשביל דבר אחר. ברור שאין צורך אפשרות להקטין את הסעיף של עבודות צבוריות ושכון.

עומדת בעיה של הגדלת שטח הזריעה במיליון דונם לפחות. השטח שעומד לרשותנו לזריעה נוסף לזריעה בתש"י הוא שני מיליון דונם. מזה אפשר לעבד מיליון דונם בלי השקעות יסודיות; הדונם השני דורש השקעות יסודיות לשפור השטח במקומות שונים בארץ. את זה יש לעשות בתקציב הפיתוח. אינני סבור שיש צורך בסכומי הלואות לזמנים ארוכים בשטח זה. אפשר לקבל הלואות

לשלוש שנים ע"י מו"מ עם בנקים. אולם מוכרחה להמצא קרן של מיליון ל"י, בערך לירה לדונם, להשבחה ראשונה שאי אפשר לעשותה בתוך המסגרת של העבודה הממשלתית הרגילה.

מטעים - עצי פרי, הדורים וגפן, דורשים גישה רצינית. אין לסעיף זה בטוי בתקציב זה. יתכן שאפשר לקחת סכומים מתוך הרזרבה שאינה מפורטת, אולם הרזרבה כולה מגיעה לסכום של 500,000 ל"י. יש להכנס לענין המטעים בהיקף יותר רחב. זה אינו מחייב הקצבה בשנה הראשונה, אולם זה מחייב להכנס לפעולה לפחות לחמש השנים הקרובות. הסכום של מיליון ל"י להרחבת המטעים, הוא הסכום המינימלי להתחלה. ~~הממשלה תממן~~.

יתכן שסכום זה של 1,600,000 ל"י להשקאה אינו מפריע להוצאה לפועל של תכניות ההשקאה, אולם, בתנאי שהאוצר ייכנס להתחייבות לשנים הבאות. אי אפשר להגשים תכנית גדולה בשנה אחת. כדי שתוכל להיות גישה רצינית לבעייה זו, וכדי שהפעולה לא תתעכב, צריך שר האוצר להתחייב להוציא בשנה הבאה סכום יותר גדול. התכנית של 400,000 דונם היא התכנית המינימלית שאנו צריכים להגשים בקשר עם פיתוח המשק האינטנסיבי.

אנו צריכים לקשור את ענין המשק החי, ובפרט הלול, עם הפלחה. בגלל חוסר מטבע, קשה לספק גרעינים. יש הכרח להתאים את המשק לאספקה עצמית של מספוא ללול ולרפת. פאן אנו יכולים לייצר בארץ גרעינים הודות להרחבת גידולי בר בפלחה. ועדת משנה לחקלאות התחילה להביא את מסקנותיה בענינים אלה, ומסקנות אלו מחייבנה השקעות כדי להתאים את המשק למטרה זו. יש לתת לדבר זה בטוי בתקציב. יש להרחיב את המשק ברפת. כמות עבש תקטן אחרת.

אני סבור שועדת הכספים צריכה להגדיל את הסכום של 7 מיליון ל"י מתוך 11 מיליון של המלווה האמריקאי, בכוון הדברים שאמרתי.

הבנויה נעשית לפי יחידות דיור. במושב עולים ומקומות אחרים יש יחידות דיור תוספת לבנייני צבור וכו'. ההקצבה מספיקה בקושי לצרכי המשפחה המתישבת. אולם, במשק הקבוצי ניתן סכום של 400 ל"י. בסכום זה אי אפשר לבנות חבר לדיור; סכום זה אינו עונה לבעייה של מוסדות ילדים וכו'. הסוכנות יצאה מענינים אלה, ואין להתישבות הקבוצית מקור אחר לבנייה בתוך המשק. בשנתיים האחרונות עלו בערך 70 ישובים צעירים, ומצבם גרוע. יש לשנות את הדברים האלה בהתאם לצרכי צורת הישוב. זה גם עונה על גישה יסודית עקרונית שאנו מכדים בכל צורת התישבות. יש לקבל החלטה ע"כ ולתת הוראה למשרד העבודה להתאים את הבנייה לצרכי המשק. המשק הקבוצי אינו מקבל 10% לבנייה צבורית. המתישב מקבל בית העולה במקום זה פחות ובמקום אחר יותר; הקבוץ מקבל סכום כסף שאינו מספיק.

היו"ר ד. צ. פנקס: ועדת הכספים חסכם בענין תקציב הפיתוח, וכל חבר כנסת יוכל להכניס הצעות ולקבל רשות להסתייגות במקרה שהצעתו אינה מתקבלת. אנו צריכים להגיש לכנסת את תקציב הפיתוח לפני אמצע הפגרה, ולפנינו עבודה רבה. אני מציע שנסיים את הויכוח הזה בישיבה הבאה, כדי שנוכל לגשת לעבודה מעשית. אני מציע שועדת הכספים תשב בשבוע הבא שלוש פעמים.

מ. בדר: יש פלוגתא מצד ועדת הכלכלה על הדיון בתקציב הפיתוח. הבאנו את הענין לוועדת הכנסת. ועדת הכלכלה תנהג בהתאם להחלטה ועדת הכנסת.

היו"ר ד. צ. פנקס: כרגע הדיון הועבר ע"י הכנסת לוועדת הכספים. הכנסת תחליט אם לשנות את החלטתה.

המשך הוויכוח יהיה בישיבה הבאה.

ס י כ ו ם

= = = =

הישיבה ננעלה בשעה 12.25.

= = =